

ГЕНЕЗА НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПЕРЕВІРКИ ДЕКЛАРАЦІЙ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

GENESIS OF THE STATUTORY CONSOLIDATION OF ADMINISTRATIVE LAW FRAMEWORK FOR VERIFYING DECLARATIONS OF PUBLIC SERVANTS

Антоненко А.О., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття присвячена генезі нормативного закріплення адміністративно-правових засад перевірки декларацій суб'єктів, наділених владними повноваженнями, в якій виділено три етапи: 1) дореволюційний (до 1917 р.); 2) радянський (1917-1991 рр.); 3) сучасний (з 1991 р.).

Визначено, що період виникнення корупції припадає на IX-X століття, коли відбувається становлення Київської Русі та формується система керівних органів., причому спочатку корупція розглядалася як законне явище («годування»), але згодом держава ставить питання щодо покарання за отримання неправомірної вигоди (наприклад, у Литовських статутах). XVII-XIX століття характеризуються послідовним нормативним закріпленням нормативних засад протидії корупції (розподілення хабарництва на «мздоїмство» (активне) та «лихоїмство» (пасивне), заборона подарунків, заборона суміщення державної служби та комерційної діяльності, дисциплінарна відповідальність за корупційні правопорушення та ін.).

Встановлено, що для радянського періоду характерною є радикальна зміна підходів до правового механізму запобігання корупції, що передусім пов'язано із перебудовою системи державної служби та посиленням партійного керівництва у державі, внаслідок чого не приділяється спеціалізована увага інструментам протидії корупції. При цьому у світі з початку 50-х років XX століття, навпаки, увага законодавців зосереджена на питаннях декларування фінансового стану державних службовців, що в подальшому призвело до розширення ідеї необхідного декларування на колишні соціалістичні держави.

Констатовано, що для сучасного періоду характерна посилена увага законодавців до нормативного закріплення адміністративно-правових засад протидії корупції, складовою якого є повна перевірка декларацій осіб, наділених владними повноваженнями. Підкреслено, що прийняття 14 жовтня 2014 року центрального антикорупційного закону – Закону України «Про запобігання корупції» заклало підвалини для формування повноцінного адміністративно-правового механізму запобігання корупції у нашій державі, який разом із Законами України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про прокуратуру» та ін. виступають базисом для формування національної моделі протидії корупції у всіх її проявах.

Ключові слова: корупція, генеза, адміністративно-правові засади, нормативне закріплення, антикорупційне декларування, публічні службовці, перевірка декларацій.

The article is devoted to the genesis of the normative consolidation of the administrative and legal principles of verification of declarations of subjects vested with powers. Three stages are distinguished: 1) pre-revolutionary (before 1917); 2) Soviet (1917-1991); 3) modern (since 1991).

It is determined that the period of emergence of corruption falls on the IX-X centuries, when the formation of Kyivan Rus takes place and the system of governing bodies is formed, and at first corruption was considered as a legal phenomenon ("feeding"), but later the state raises the issue of punishment for obtaining illegal benefits (for example, in the Lithuanian Statutes). The seventeenth and nineteenth centuries are characterized by consistent normative consolidation of the normative principles of combating corruption (division of bribery into "bribery" (active) and "recklessness" (passive), prohibition of gifts, prohibition of combining civil service and commercial activity, disciplinary liability for corruption offenses, etc.).

It is determined that the Soviet period is characterized by a radical change in approaches to the legal mechanism for preventing corruption, which is primarily associated with the restructuring of the civil service system and the strengthening of party leadership in the state, as a result of which no specialized attention is paid to the tools for combating corruption. At the same time, since the beginning of the 50s of the twentieth century, in the world, on the contrary, the attention of legislators has been focused on the issues of declaring the financial status of civil servants, which subsequently led to the expansion of the idea of the necessary declaration to the former socialist states.

It is stated that the modern period is characterized by the increased attention of legislators to the normative consolidation of the administrative and legal principles of combating corruption, which includes a full verification of declarations of persons vested with powers. It is emphasized that the adoption on October 14, 2014 of the central anti-corruption law – the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" laid the foundations for the formation of a full-fledged administrative and legal mechanism for preventing corruption in our country, which, together with the Laws of Ukraine "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine", "On the Prosecutor's Office", etc. act as the basis for the formation of a national model of combating corruption in all its manifestations.

Key words: corruption, genesis, administrative and legal principles, normative consolidation, anti-corruption declaration, public servants, verification of declarations.

Для з'ясування сутності антикорупційного декларування в цілому та повної перевірки декларацій публічних службовців, зокрема, вкрай важливим є з'ясування їх генези, що дозволить визначити напрямки подальшого розвитку цього правового інституту в законодавстві України, базуючись на існуючих загальних тенденціях. Не зважаючи на той факт, що такий засіб запобігання корупції як повна перевірка декларацій з'явився в Україні лише у 2020 році, коли діючий з 25 квітня 2015 року Закон України «Про запобігання корупції» було доповнено статтею 51-3 [1], а фактичний початок його застосування пов'язаний із затвердженням Національним агентством з питань запобігання корупції у 2021 році Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [2], його коріння уходять у далеке минуле і пов'язане взагалі з існуванням такого негативного соціального явища як корупція.

Традиційно вважається, що корупція виникає зі становленням державності та формуванням апарату управління. Відносно нашої держави період виникнення корупції припадає на IX-X століття, коли відбувається становлення Київської Русі та формується система керівних органів (князі, судді). Спочатку корупція розглядалася як законне явище та має назву «годування». Такий погляд базувався на тому, що князі призначали намісників на землях без утримання і обов'язком саме громад було їх утримання (годування). Маючи великий обсяг повноважень, намісники встановлювали і досить високий рівень поборів, а стандартом було виконання чиновником своїх функцій лише за підношення. Так, на думку дослідників, і відбувся перехід від утримання до хабарництва [3, с. 10]. Як свідчать історичні документи, винагорода чиновникам за виконання своїх обов'язків мала назви «мздоїмство», «посула», «почесті» [4; 5].

При цьому слід наголосити, що вже в той час держава ставить питання щодо покарання за отримання неправомірної вигоди. Такий підхід міститься у Литовських статутах, в яких заборонялося отримання винагороди та вирішення справи по дружбі, на відміну від раніше діючої на українських територіях Руської правди, яка не передбачала покарання за отримання неправомірної вигоди.

Ю. В. Дем'янчук, предметно досліджуючи питання генези корупції у своєму докторському дослідженні, називає цей період «Становлення» та датує його 900 р.-XVII ст. [6, с. 74].

Другий, «Імперський» (за термінологією Ю. В. Дем'янчука) період характеризується акцентуацією державних зусиль протидії корупції і це не дивно, бо з розвитком державності зростає і рівень корупції у країні, набуваючи більш різноманітні та витончені форми.

Хронологічно державні заходи щодо запобігання корупції можуть бути проілюстровані в такому порядку:

1. Указ Петра I «Про покарання людей посадників за хабарі з виборних ними людей до митних зборів» від 24 листопада 1699 р., яким всім службовцям державною було призначено платню за виконання своїх обов'язків, а саме хабарництво розподілено на активне («мздоїмство» - отримання неправомірних переваг за виконання законних дій) та пасивне («лихоїмство» - неправомірні дії) [7, с. 19; 8, с. 11];

2. Указ Катерини II «Про зловживання владою державної бюрократії» від 18 червня 1762 р. ;

3. Указ Олександра I «Про заборону приносити подарунки начальникам губерній й іншим чиновникам» від 11 жовтня 1801 р.;

4. Указ Олександра III «Про порядок суміщення державної служби з участю в торговельних і промислових товариствах і кампаніях» від 3 грудня 1884 р.

Окрім того, треба звернути увагу ще на два нормативно-правових акта: 1) Статут «Про службу цивільну» (1832), яким було визначено загальні якості особи, яка перебуває на державній службі, що мали антикорупційний характер; 2) Уложення «Про покарання кримінальних і виправних» (1845), де закріплено норми щодо дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Таким чином, можна констатувати, що поступово формується правовий механізм запобігання корупції з акцентом на дисциплінарній відповідальності державних службовців, але поява нових форм корупції (наприклад, отримання саме приватними підприємствами вигідних державних замовлень у промисловій, оборонній, залізничній та інших галузях [7, с. 18; 6, с. 76]) обумовлює подальший пошук правового інструментарію боротьби з нею.

Для радянського періоду (1917-1991 рр.) характерною є радикальна зміна підходів до правового механізму запобігання корупції, що передусім пов'язано із перебудовою системи державної служби та посиленням партійного керівництва у державі.

Серед перших нормативно-правових актів, прийнятих після революції, стали Постанова РНК РСФСР «Про обмеження спільної служби родичів у радянських установах» від 27 липня 1918 р. та Декрет РНК РРФСР «Тимчасові правила про службу в державних установах, підприємствах» від 21 грудня 1922 р., якими було закріплено норми щодо усунення конфлікту інтересів, що розглядалося як інструмент протидії корупції у державному апараті, та передбачалася адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення [9, с. 280]. Окремою групою правових норм є Декрет РНК РРФСР «Про хабарництво» від 8 травня 1918 року, яким встановлювалася кримінальну відповідальність для осіб, що перебували на державній або громадській службі та скоїли злочин, у вигляді позбавлення волі на термін не менше 5 років, та прийнятій у 1922 році Кримінальний кодекс УСРР, у якому було систематизовано норми щодо відповідальності службової

особи у разі отримання хабаря, на зміну якого прийшов Кримінальний кодекс УСРР 1927 р. [10].

Як зазначає В. С. Безрутенко, основними засобами запобігання корупції на початку радянського періоду були: а) визначення покарання для всіх суб'єктів корупційного правопорушення, не залежно від посади; б) оприлюднення фактів корупції; в) співпраця правоохоронних органів із громадянами у виявленні фактів корупції посадових осіб; г) адміністративна відповідальності осіб за корупцію; г) створення Центральної комісії по боротьбі з хабарництвом [9, с. 279].

Але в подальшому саме партійне керівництво стає основою рушійного розвитку економіки і факти існуючої корупції починають замовчуватися. Найпоширенішими формами корупції того часу були партійна «кругова порука», кумівство, система пільг та привілеїв для чиновників та звичайне користолобство [10, с. 91].

При цьому слід зазначити, що 15 грудня 1975 року було прийнято перший глобальний спеціалізований міжнародно-правовий акт, який і започаткував формування міжнародно-правового механізму протидії корупції, а саме Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 3514 (XXX), якою було засуджено всі види корупції та закликало уряди всіх країн вжити на національному рівні всіх необхідних заходів щодо запобігання і протидії корупції, які вони вважатимуть доцільними, включаючи законодавчі [11].

Але задовго до прийняття цієї Резолюції після Другої світової війни країни світу починають опікуватися саме питаннями декларування фінансового стану державних службовців [13, с. 29], спрямуванням якого виступав факт фіксації конфлікту інтересів та розголошення фінансового стану як основних чинників виявлення корупційних ризиків. Причиною запровадження антикорупційного декларування стали періодичні корупційні скандали. Так, наприклад, у США на необхідності розкриття інформації про майновий стан федеральних чиновників було акцентовано у посланні тогочасного президента США Г. Трумена до Конгресу у 1951 році [14, с. 19], але фактично про початок розкриття такої інформації можна вести мову лише з 1965 року [15, с. 24]. Остаточо механізм розкриття інформації щодо фінансового стану державних службовців було сформовано у 1978 році, коли Конгресом США було прийнято закон про етику в уряді, який є чинним і на теперішній час [16, с. 47; 17, с. 32].

80-90 роки ХХ століття характеризуються поширенням у країнах Західної Європи вимоги щодо декларування статків державних службовців (наприклад, у 1982 р. прийнято відповідні закони у Італії та Іспанії; у 1983 р. – у Португалії) та розширенням ідеї необхідного декларування на колишні соціалістичні держави.

Отже, можемо констатувати, що на межі 80-90 років ХХ століття проблема протидії корупції стає вкрай гострою як на національному (про що, наприклад, свідчить падіння у СРСР ВВП за 18 років правління Л. І. Брежнєва з 9 до 2,6 % [12, с. 23]), так і на міжнародному рівні та вимагає системного виваженого законодавчого рішення.

Сучасний період протидії корупції розпочинається із набуття Україною незалежності у 1991 році та триває донині.

Одним із перших кроків на шляху формування вітчизняного механізму протидії корупції було видання Указу Президента України «Питання боротьби з корупцією та іншими економічними злочинами» від 27 серпня 1994 року [18], на підставі якого та створення більше 200 спільних слідчо-оперативних груп (Генеральна прокуратура, МВД та СБУ) для протидії економічним злочинам.

Наступним кроком стало прийняття 5 жовтня 1995 року Закону України «Про боротьбу з корупцією», в якому вперше у вітчизняному законодавстві було дано визначення корупції як «діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямованої на проти-

правне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг» При цьому корупційними діями визнавалися: а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх фактичної (дійсної) вартості; б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна за використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством [19, ст. 1].

У розв'язок положень цього Закону було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, зокрема Постанову Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16 січня 1997 р. [20], Розпорядження Президента України «Про незадовільний стан виконання заходів щодо боротьби із злочинністю» від 25 лютого 1997 р. [21], Указ Президента України «Про Національну програму боротьби з корупцією» від 10 квітня 1997 р. [22] та ін.

Кінець ХХ століття характеризується й пожвавленням міжнародно-правового регулювання протидії корупції. Так, 7 вересня 1990 року було прийнято Резолюцію ООН «Практичні заходи із боротьби з корупцією», в якій було чітко визначено в найбільш важливіші завдання для подолання корупції, для виконання яких уряди мають: 1) проаналізувати адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим, щоб реагувати на всі види корупції; 2) розробити адміністративні та регулятивні механізми попередження корупції; 3) встановити процедури виявлення, розслідування та засудження корумпованих посадових осіб; 4) розробити правові положення для конфіскації коштів та майна, набутих у результаті корупції; 5) вжити відповідних заходів по відношенню до підприємств, причетних до корупції [23; 11].

У Європейському Союзі було прийнято: у 1996 р. – Програму дій щодо боротьби з корупцією (1996 р.), у 1999 р. – Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією [24] (ратифікована Україною 18.10.2006 р.; набула чинності 01.03.2010 р.), Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією (ратифікована Україною 16.03.2005 р.; набула чинності 01.01.2006 р.) [25] та ін. Слід звернути увагу, що на рівні ЄС вперше було закріплено визначення корупції: «корупція» означає прямі чи опосередковані вимогання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [25, ст. 2].

Міжамериканська конвенція проти корупції, прийнята у 1996 році, фактично є першим міжнародно-правовим документом, яким було передбачено обов'язковість антикорупційного декларування, яке розглядається як один з превентивних заходів протидії корупції, та під яким розуміється певна система для реєстрації прибутку, майна і зобов'язань осіб, які виконують публічні функції на певних постах, як указано законом, і там, де це доцільно, оприлюднювати випадки такої реєстрації [26].

23 липня 1996 року Організацією Об'єднаних Націй було прийнято Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, в якому чітко зафіксовано обов'язковість антикорупційного декларування для публічних службовців: «Державні посадові особи у відповідності до займаного службового положення і, як це дозволено або вимагається законом і адміністративними положеннями, виконують вимоги про оголошення або повідомлення інформації про особисті активи і зобов'язання, а також, по можливості, відомостей про активи і зобов'язання чоловіка (дружини) і/або утриманців» [27, п. 8].

Положення щодо обов'язкового декларування статків чиновників містяться у Лімській декларації, яку було прийнято за результатами VIII Міжнародної конференції ООН по боротьбі з корупцією 11 вересня 1997 року, і якою було запропоновано ввести систему декларацій про прибутки для осіб, що займають виборні пости (та для їх родин), а також зобов'язати їх пояснювати зростання доходів, які перевищують законні джерела прибутку, тобто фактично в даному випадку мова йде не тільки про подачу декларацій, а й їх перевірку. Також у цьому міжнародному документі акцентовано на необхідності тимчасового або постійного контролю прибутків та витрат осіб, що уповноважені приймати рішення у громадському секторі (також їхніх сімей та колег) за допомогою незалежного агентства, коли це можливо [28].

Важливе значення для розбудови міжнародно-правового механізму протидії корупції, безумовно, мала Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р., учасниками якої на сьогоднішній день є 167 держав і яка була ратифікована Верховною Радою України 18.10.2006 р. [29]. З точки зору понятійного апарату та тематики нашого дослідження слід акцентувати увагу на визначенні у Конвенції поняття державної посадової особи: «державна посадова особа» означає: 1) будь-яку особу, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі Держави-учасниці, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від старшинства; 2) будь-яку іншу особу, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці; 3) будь-яку іншу особу, що визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці. Однак з метою вжиття деяких конкретних заходів ... «державна посадова особа» може означати будь-яку особу, яка виконує будь-яку державну функцію або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці» [29, п. а ст. 2].

Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року було законодавчо закріплено таке поняття як суб'єкти декларування, під якими розумілися особи, які зобов'язані подавати декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру [30, ч. 1 ст. 1], та встановлено обов'язок щорічного подання декларації за місцем роботи (служби) [30, ч. 1 ст. 12].

У цьому законі вперше було приділено увагу і перевірці декларацій не тільки на наявність конфлікту інтересів, а й на її достовірність. Більш того, Міністерством фінансів України було затверджено Порядок здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, який є чинним й досі [31], і яким функцію перевірки було покладено на Державну фіскальну службу України.

Процедура перевірки декларації публічних службовців передбачала такі етапи: 1) одержання від державного органу, органу влади АРК, органу місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права копії декларації суб'єкта декларування; 2) проведення перевірки достовірності зазначених у декларації відомостей, що фактично полягає в: а) аналізі наявної в контролюючому органі податкової інформації щодо доходів, отриманих суб'єктом декларування, та порівнянні її з відомостями про доходи, вказані в декларації, з метою з'ясування достовірності та повноти їх відображення в декларації; б) порівнянні відомостей про вказане в декларації нерухоме майно, транспортні засоби, кошти на рахунках у банках та інших фінан-

сових установах, цінні папери, внески до статутного (складеного) капіталу товариства, підприємства, організації, фінансові зобов'язання з наявною в контролюючому органі податковою інформацією про них з метою з'ясування достовірності та повноти їх відображення в декларації; в) проведенні арифметичного контролю; 3) направлення запитів до державних органів, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також платників податків для одержання документів (копій документів) та інформації щодо відомостей, які мають відображатися в декларації, у межах повноважень, визначених Податковим кодексом та Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», у разі: а) встановлення розбіжностей між відомостями, зазначеними в декларації, та наявною в контролюючому органі податковою інформацією про них; б) необхідності з'ясування інформації щодо перебування у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта нерухомого майна, транспортних засобів, перебування у його власності цінних паперів, внесків до статутних (складених) капіталів товариств, підприємств, організацій, витрат на придбання, фінансових зобов'язань, інших відомостей, які мають відображатися в декларації; 4) одержання від суб'єкта декларування письмового пояснення та/або копій підтвердних документів у разі встановлення розбіжності між відомостями, зазначеними в декларації, та наявною в контролюючому органі податковою інформацією про них; 5) підготовка висновку про результати здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; 6) надсилання письмового повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, а також керівнику органу, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, у разі встановлення за результатами перевірки недостовірності відомостей за встановленою формою [31, п. 7].

Останнє десятиріччя характеризується посиленою увагою законодавців питанням антикорупційного регулювання, що, безумовно, пов'язане з євроінтеграційним вибором України та дійсно складною ситуацією у країні. Прийняття 14 жовтня 2014 року центрального антикорупційного закону – Закону України «Про запобігання корупції» [32] заклало підвалини для формування повноцінного адміністративно-правового механізму протидії корупції у нашій державі, який разом із Законами України «Про Національне антикорупційне бюро України» [33], «Про прокуратуру» [34], «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення» [35] та ін. виступають базисом для формування національної моделі протидії корупції у всіх її проявах. Саме на підставі цих законодавчих актів були створені: 1) Національне агентство з питань запобігання корупції; 2) Національне антикорупційне бюро України; 3) Спеціальну антикорупційну прокуратуру, які на сьогоднішній день є спеціально уповноваженими державними органами у сфері боротьби із корупцією.

Введення 24 лютого 2022 року режиму воєнного стану в Україні [36; 37] зумовило відповідні корективи й у режимі антикорупційного декларування, передусім обмеження Національним агентством з питань запобігання корупції доступу до публічної частини Реєстру декларацій, що обумовлювалося проведенням технічних робіт з метою посилення захисту особистих даних суб'єктів декларування в умовах воєнного стану. Водночас, доступ до особистого кабінету декларанта у Реєстрі декларацій працював у звичайному режимі [3].

Окрім того, було запроваджено такі зміни щодо антикорупційного декларування: 1) зупинення обов'язкового декларування; 2) звільнення від обов'язку вказувати в декларації об'єкти декларування, а також матеріальної допомоги, передбаченої законодавством іноземної держави (крім держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором), виплаченої за рахунок коштів іноземної держави або міжнародної організації; 3) скасування обов'язку подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані тощо [39].

Наразі не втихають дискусії щодо необхідності відновлення обов'язкового декларування, про що неодноразово наголошують й провідні міжнародні організації, зокрема такі, як Transparency International та Міжнародний валютний фонд [40]. Згідно з даними моніторингу НАЗК, станом на початок 2023 р. за 2021 рік подали 473 404 декларації з приблизно 700 тис. декларантів [41], але серед публічних службовців, які займають відповідальне або особливо відповідальне становище або посади з підвищеним корупційним ризиком, кількість добровільно поданих становить лише 33 тисячі декларацій, що дорівнює трохи менше 7 %.

Наостанок зазначимо, що 12 жовтня 2023 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» [11], яким передбачено відновлення антикорупційного декларування, і декларування за 2021 та 2022 роки одночасно з декларуванням за 2023 рік триватиме до 31 січня 2024 року. Отже, після закінчення строків декларування наступить етап їх повної перевірки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції: Закон України від 15 грудня 2020 р. № 1079-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-20#n88>.
2. Порядок проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затверджено Національним агентством з питань запобігання корупції 29.01.2021 р. № 26/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0158-21#Text>.
3. Волошенко А. В. Корупція: історичні витоки та сучасні прояви. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2015. № 3. С. 8–16.
4. Ільєнок Т. В. Історико-правові витоки поняття корупції. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11474/%D2#chapter>.
5. Бова А. А. Корупція у суспільстві, що трансформуються. *Політичний менеджмент*. Київ, 2006. № 3. С. 141–152.
6. Дем'янчук Ю. В. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції у системі державної служби України: дис... докт. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2020.
7. Костенко В. П. Історико-правове дослідження розвитку корупційних дій у владі та суспільстві. *Віче*. Київ, 2012. № 10. С. 18–20.
8. Волошенко А. В. Корупція: історичні витоки та сучасні прояви. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2015. №3. С. 8-12.
9. Безрутенко В. С. Історичний шлях виникнення корупції, різноманітність поглядів на проблему визначення дефініції цього явища. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ, 2008. Вип. 18. С. 279–286.
10. Сопілко І. М., Армаш Н. О. Корупція в Україні як спадщина радянського державного управління. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 89–94.
11. Біла О. Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_35749.
12. Клімова С. М. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: [навч. посіб.]. Х.: Вид-во ХарPIАДУ «Магістр», 2012. 200 с.
13. R. Burdescu, G.J. Reid, S. Gilman, S. Trapnell (2009) Stolen asset recovery – income and asset declarations: tools and trade-offs. United Nations office of drugs and crime. 29 p.

14. President Harry S. Truman's message to Congress, 27 September 1951. Here quoted from G.C. Mackenzie and M. Hafken (2002), Scandal proof: do ethics laws make government ethical. Brookings institution press. 19 p.
15. Mackenzie G.C. and Hafken M. (2002) Scandal proof: do ethics laws make government ethical. Brookings institution press. P. 24–26.
16. Anechiarico F. and J. Jacobs (1996) The pursuit of absolute integrity: how corruption control makes government ineffective. University of Chicago Press. P. 47–48.
17. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081. Право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020. 228 с.
18. Питання боротьби з корупцією та іншими економічними злочинами : Указ Президента України від 27 серпня 1994 року № 484/94. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484/94#Text>.
19. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 5 жовтня 1995 року № 356/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
20. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року № 3/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
21. Про незадовільний стан виконання заходів щодо боротьби із злочинністю : Розпорядження Президента України від 25 лютого 1997 року № 98/97-рп. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98/97-%D1%80%D0%BF#Text/>.
22. Про Національну програму боротьби з корупцією : Указ Президента України від 10 квітня 1997 року № 319/97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/319/97.#Text>.
23. Практичні заходи із боротьби з корупцією : Резолюція ООН від 7 вересня 1990 р.. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N90/850/57/pdf/N9085057.pdf?OpenElement>.
24. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. (Рада Європи). Ратифіковано Законом України № 252-V (252-16) від 18.10.2006 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
25. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р. (Рада Європи). Ратифіковано Законом України № 2476-IV (2476-15) від 16.03.2005 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.
26. Міжамериканська конвенція проти корупції (прийнята на третій пленарній сесії Організації Американських Держав 29 березня 1996 р.) : міжнародний документ. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089#Text.
27. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб: міжнародний документ від 23.07.1996 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text.
28. Лімська конвенція : міжнародний документ від 11.09.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text.
29. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
30. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 1506-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>.
31. Порядок здійснення перевірки достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру : Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 13 березня 2015 р. № 333. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0418-15#n15>.
32. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
33. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
34. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
35. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>.
36. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
37. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
38. Доступ до публічної частини Реєстру декларацій, Реєстру звітів партій POLITDATA та Реєстру корупціонерів обмежено. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dostup-do-publichnoyi-chastiny-reyestru-deklaratsiy-reyestru-zvitiv-partij-politdata-ta-reyestru-koruptsiонерivobmezhenno/>.
39. Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану від 28.02.2022 р. № 2. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-28-02-2022-2-shhodo-zastosuvannya-okremiyh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyistosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voeyennogo-stanu/>.
40. Ukraine : Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility and Review of Program Monitoring with Board Involvement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine: March 31, 2023. URL : https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/31/Ukraine-Request-for-an-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-and-Review-of-531687?fbclid=IwAR3ismVUejfJuAxL760KZv6sU7JuN0M2uMC_Y9XFtKUFZzSqn2VzWQ3r9w/.
41. Новини щодо поданих декларацій за 2021 рік. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/deklaratsiyi-za-2021-rik-podaly-lyshe-33-tysposadovtsiv-iz-vysokomy-koruptsiynomy-ryzkyamy/>.